

References

1. Vynogradov V. V. Russkii yazyk (Grammaticheskoe uchenie o slove) / Pod red. G. A. Zolotovoi. 4-e izd. – Moskva, 2001. – 720 s.
2. Vyhovanecz I. Teoretychna morfologija ukrainskoi movy [Tekst] / I. Vyhovanecz, K. Gorodenska. – Kyiv : Pulsary, 2004. – 400 s.
3. Znamenskaia A. B. Chasticza «nu i» v sovremennom russkom yazyke [Tekst] / A. B. Znamenskaia // Uchenye zapiski Smolenskogo GPI. Вып. 24. – Smolensk, 1970. – S. 243–257.
4. Izard K. Psihologija emocii / K. Izard. – Sankt-Peterburh : Piter, 1999. – 464 s.
5. Lapteva O. D. Nereshennye voprosy teorii aktualnogo chleneniia predlozheniia [Tekst] / O. D. Lapteva // Voprosy yazykoznanii. – 1972. – № 2. – S. 42–47.
6. Nikolaieva T. M. Funkcii chasticz v vyskazyvanii (na materiale slavianskix yazykov) [Tekst] / T. M. Nikolaieva. – Moskva : Nauka, 1985. – 186 s.
7. Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 t. / red. kol.: I. K. Bilodid, A. A. Buriachok, V. V. Vynnyk ta in. – Kyiv : Nauk. dumka, 1970–1980. – T. 1–11.
8. Shvedova N. Yu. Russkaia grammatika : v 2 t. / Pod red. N. Yu. Shvedovoi. –T. 1. – Moskva : AN SSSR, 1980. – S. 96–122.

Ніна Іваницька, Тетяна Довгань
(м. Вінниця)

УДК 811.161.2'367.625

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СТАТИСТИЧНОГО МЕТОДУ В ПРАКТИЦІ АНАЛІЗУ ЛІНГВІСТИЧНОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ АНАЛІТИЧНИХ ФОРМ ПІДМЕТА)

Подано результати дослідження співвідношення частоти вживання аналітичних форм підметів та їхніх якісних особливостей у художніх творах українських прозаїків Михайла Стельмаха та Олеса Гончара. На основі кількісно-якісного поширення складених підметів у досліджуваних текстах визначено неповторність, феноменальність та стилістичні особливості індивідуально-авторського мовлення письменників. Показано ефективність, перспективу та доцільність застосування математичних методів для лінгвістичних досліджень.

***Ключові слова:** аналітичні форми підмета, метод лінгвістичного дослідження, частота вживання, статистика, статистичний метод, кількісно-якісний параметр, художній стиль, індивідуально-авторське мовлення.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія мовознавства останніх десятиліть характеризується застосуванням нових методів лінгвістичних досліджень, серед яких важливого значення набувають: структуралізм, математична лінгвістика, лінгвістична статистика, машинний переклад, теорія інформації, прикладна лінгвістика і т. п. [12, с. 104]

У мовознавстві (саме в лінгвістичних дослідженнях) одним із найефективніших засобів дослідження синтаксичних явищ є саме математичні методи, що дають можливість проводити статистичний аналіз, на основі якого визначаються певні числові закономірності. За отриманими показниками формуються вірогідні результати, що мають наукове

обґрунтування. Це дозволяє не лише глибше з'ясувати сутність частоти появи певних явищ у лінгвістиці, а й посилити доказовість мовознавчим висновкам. При цьому розкриваються певні закономірності будови мови та мовлення. Застосуванню статистичних методів у мовознавстві присвятили свої праці багато науковців, зокрема: An. Woods [14], В. І. Перебийніс [9, 10], Н. Л. Іваницька [4, 5], В. В. Левицкий [8] та ін.

Використовуючи статистичні методи та спираючись на працю професора В. І. Перебийніс «Статистичні методи для лінгвістів» [9], провели аналіз творів українських прозаїків Михайла Стельмаха та Олеся Гончара на предмет частотності вживання аналітичних підметів у досліджуваних текстах.

Уживання такого синтаксичного явища, як складений підмет, має свою специфіку і залежить від психології автора, його індивідуальної творчої манери, мовної ерудиції, лінгвістичних смаків та вподобань письменника, психофізичного стану в момент написання твору, характеру та закономірностей самої мови, таланту тощо.

Мета дослідження – за допомогою статистичних методів здійснити порівняльний аналіз частотності вживання аналітичних підметів як особливостей стилістики авторського мовлення на матеріалі художніх творів Михайла Стельмаха та Олеся Гончара.

Мета дослідження передбачила розв'язання таких **завдань**:

1) виявити зразки двоскладних речень із аналітичними формами підметів у творах Михайла Стельмаха та Олеся Гончара;

2) згрупувати такі зразки за кількісними показниками в реченневих структурах досліджуваних творів письменників;

3) з'ясувати особливості функціонування складених підметів у статусі якісних параметричних особливостей у творах Михайла Стельмаха та Олеся Гончара;

4) продемонструвати доцільність та ефективність застосування математичних методів під час досліджень лінгвістичного тексту.

Для вирішення поставлених завдань підраховували кількість моделей складених підметів у текстах авторів; визначали середні частоти аналітичних компонентів та їхніх груп; порівнювали частотність уживання складених підметових моделей у текстах авторів за допомогою:

- побудови інтервального варіаційного ряду розподілу;
- обчислення середньоквадратичного відхилення;
- ступеня коливання середньої частоти;
- обчислення коефіцієнта варіації.

Для адекватного виконання статистичного дослідження, а також для аналізу стилістичного функціонування моделей складеного підмета вибрано й досліджено по декілька творів письменників Михайла Стельмаха та Олеся Гончара, з яких вибірки взято з певним інтервалом між сторінками (взято до уваги кількість аркушів у творах, а також ураховано відмінності в друковій формі). Згідно з методикою статистичних досліджень, в аналізованому **матеріалі** вибрано 2600 зразків речень з аналітичними підметами. Для рівномірного представлення творів Михайла Стельмаха та Олеся Гончара для аналізу були відібрані тексти, у яких налічувалося по 1300 підметів (50 вибірок по 26 підметів кожна). Результати згруповані та занесені в таблиці. Після цього мінімальні вибірки об'єднували у вибірки за авторами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед тим, як перейти до статистичного дослідження складених підметів у творах письменників, уважаємо за доцільне окреслити зміст поняття «аналітичний (складений) підмет».

Синтаксисти по-різному характеризують поняття «складений підмет».

Уважаємо, що в основі синтаксичного поняття «складена форма» члена речення лежить насамперед семантична єдність (смилова цілісність) повнозначних слів, яка перетворюється в єдність граматичну [6, с. 43].

К. Ф. Шульжук визначає аналітичний підмет як такий, якому «властива семантична єдність компонентів, що ґрунтується на обов'язковій лексичній сполучуваності слів. Такі підмети є синтаксично неподільними словосполученнями, головне слово яких обов'язково вимагає залежної словоформи» [13, с. 71].

І. Р. Вихованець висловлює думку, що аналітичний підмет, виступаючи головним членом речення становить цілісну, синтаксично нечленовану, сполуку. Мовознавець зазначає, що «найчастіше в цій позиції виступають кількісно-іменникові сполуки і сполуки іменника (займенникового іменника) у називному відмінку з іменником (займенниковим іменником) в орудному відмінку з прийменником *з*» [1, с. 217]. І. Р. Вихованець вважає, тоді, коли складені підмети, ужиті у формах непрямих відмінків, вони пристосовуються до позиції останніх, ґрунтуються на них, тобто «заміщують позицію називного відмінка як спеціалізованої підметової форми» [1, с. 218].

А. А. Загнітко складений підмет кваліфікує таким, що «являє собою єдність словоформ, які утворюють сполучення слів чи окремі речення, здатні предикативно означатися присудком у структурі граматичного центру двоскладної будови» [3, с. 26].

Л. М. Коваль вважає, що аналітизм підмета проявляється в перерозподілі функціонального навантаження компонентів між головним та залежним структурними елементами: у залежному слові завжди виражається основний зміст, а головне слово виступає семантичним модифікатором [7, с. 199].

Л. В. Прокопчук зазначає, що складені підмети «формується лексико-синтаксичними поєднаннями двох чи більше повнозначних слів, які можуть бути доповнені службовим словом (словами)» [3, с. 95; 11].

Як бачимо, питання синтаксичного аналітизму на сьогодні вивчене та проаналізоване лінгвістами досить детально. Проте варто зауважити, що існує низка спірних питань щодо синтаксичних компонентів речення. Тут думки вчених кардинально розходяться.

Беручи до уваги вищезазначені судження науковців, ми у своєму дослідженні розглядали складені підмети, виражені: а) суб'єктивними нерозкладними сполуками, що виокремлюються в реченні як аналітичний підмет за умови, що присудок має морфологічну форму множини. Наприклад: – *А ми з Михайликом не хочемо, щоб ви їхали* (М. Стельмах); б) нумеральними, субстантивними, прономінальними чи адвербіальними сполуками. Наприклад: *Іч, оса! Недаром кажуть, що в кожній жінці три краплі гадючої крові є...* (О. Гончар); *Ми всі четверо чимдуж подалися до стаєнки* (М. Стельмах); в) складеними підметами, що являють собою конструкцію іменного типу. Наприклад: – *А над тобою простір, всіяний зорями; світлою порошею курить Чумацький Шлях – шлях твоїх пращурів, що проходили тут чумаками в чорних дігтярних сорочках...* (О. Гончар).

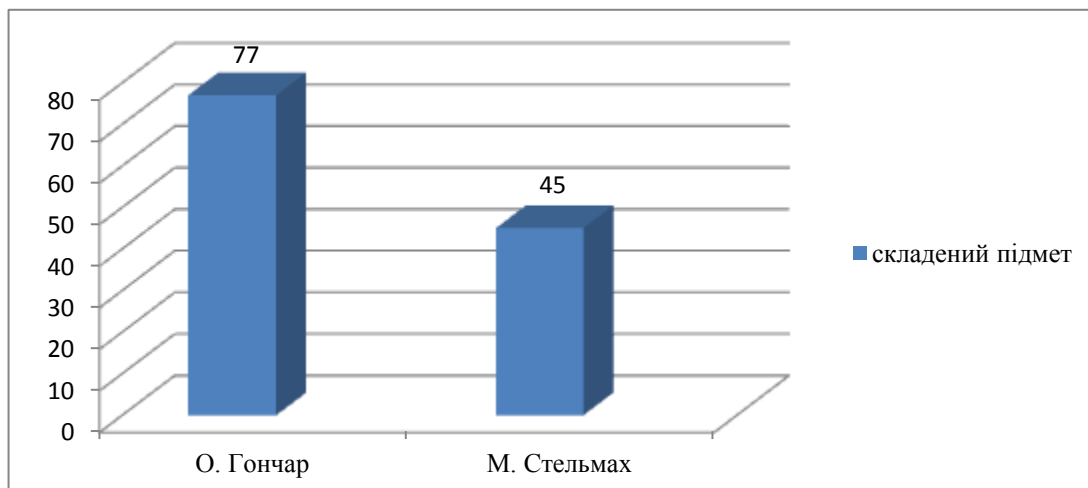
Проведення статистичного дослідження щодо частоти наповнення аналітичними підметами творів Михайла Стельмаха та Олеса Гончара дає нам підстави стверджувати про

вираження однорідності та розходження стильових особливостей індивідуального авторського мовлення письменників.

Згідно з отриманими результатами, складені підмети в Михайла Стельмаха становлять 45, а в Олеся Гончара – 77, що становить 4,69 % від їхньої загальної кількості. У творах Олеся Гончара цей показник вищий, ніж у творах Михайла Стельмаха на 2,46 %.

Діаграма 1

Кількісне співвідношення аналітичних підметів у творах Михайла Стельмаха та Олеся Гончара

Під час дослідження результати сформовано в робочі таблиці, з яких видно, що абсолютна частота появи складених підметів – явище випадкове: у кожній вибірці вона має своє значення, яке передбачити неможливо. Однак абсолютні частоти аналітичних підметів мають певний центр, від якого далеко не відхиляються. Щоб знайти це значення, розраховували середню частоту, яка є не що інше як середньоарифметичне всіх абсолютних частот.

Для цього абсолютні частоти згруповано за їхніми числовими значеннями і виявлено найменші та найбільші з них. Кожне із цих значень називається варіантою. У нашому випадку було отримано п'ять варіант: x_0, x_1, x_2, x_3, x_4 , кожна з яких була представлена певною кількістю разів (n_i) (таблиця 1).

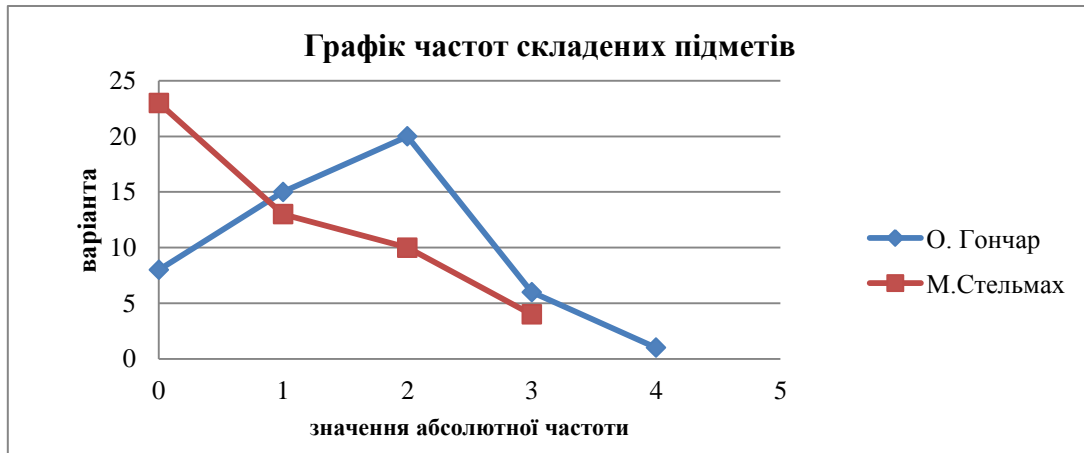
Таблиця 1

Абсолютні частоти складених підметів у творах М. Стельмаха та О. Гончара

Автор	Складений підмет		
	x_i	n_i	$x_i n_i$
Михайло Стельмах	0	23	-
	1	13	13
	2	10	20
	3	4	12
	Σ	50	45
Олесь Гончар	0	8	-
	1	15	15
	2	20	40
	3	6	18
	4	1	4
	Σ	50	77

Як бачимо, у творах письменників абсолютні частоти цього компонента аналітичної будови мають різні кількісні значення. На основі результатів таблиці побудовано графік частот.

Графік частот складених підметів у творах М. Стельмаха та О. Гончара

Отримані криві дають можливість наочно представити розподіл частот використання складених підметів і вказують на те, що максимальні значення частот перебувають у так званому «центрі» варіанти.

Використовуючи результати таблиці, ми отримали змогу обчислити середню частоту \bar{x} .

$$\bar{x} = \frac{\sum x_i n_i}{\sum n_i}$$

Зокрема, виявлено, що середня частота вживання складеного підмета в Михайла Стельмаха становить 0,9 проти 1,54 в Олеся Гончара.

Для чіткого виявлення характеру розподілу абсолютних частот складеного підмета в досліджуваних текстах ми згрупували числові значення абсолютної частоти й побудували інтервальний варіаційний ряд.

Таблиця 2

Обчислення середньої частоти складених підметів по інтервальному ряду

Автор	Складений підмет			
	інтервал	n_i	Середина інтервалу, x_i	$x_i n_i$
Михайло Стельмах	0-1,00	36	0,50	18,00
	1,00-2,00	10	1,50	15,00
	2,00-3,00	4	2,50	10,00
	Σ	50	-	43,00
Олеся Гончар	0-1,33	23	0,66	15,18
	1,33-2,66	20	1,99	39,80
	2,66-4,00	7	3,33	23,31
	Σ	50	-	78,29

Для того, щоб побачити, на яку величину можуть відхилитися абсолютні частоти від середньої, розраховували середньоквадратичне відхилення:

$$\delta = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2 n_i}{\sum n_i}}$$

У Михайла Стельмаха цей показник по складених підметах становить 0,98. Що стосується Олесь Гончара, то в його творах середньоквадратичне відхилення становить відповідно 0,96.

Якщо абсолютні частоти «підкоряються» статистичним законам, то вони, за умови правильної організації вибірки та достатнього обсягу досліджуваного матеріалу, розподіляються нормально, а значить «підкоряються» нормальному законові розподілу.

У нашому дослідженні в Михайла Стельмаха по складених підметах в інтервалі $\bar{x} \pm \delta$, тобто від 0 до 1,88 перебуває 36 абсолютних частот з 50, що становить 72% (відхилення – 3,7 %); в інтервалі $\bar{x} \pm 2\delta$ перебуває 46 абсолютних частот з 50, або 92 % (відхилення – 3,5 %). В Олесь Гончара по складених підметах в інтервалі $\bar{x} \pm \delta$, тобто від 0,58 до 2,5 знаходиться 35 абсолютних частот з 50, що становить 70 % (відхилення – 1,7 %); в інтервалі $\bar{x} \pm 2\delta$ перебуває 49 абсолютних частот з 50, або 98 % (відхилення – 2,5 %).

Як бачимо, отримані результати по інтервалах відхиляються від теоретично обчислених на невелику різницю, що свідчить про чітку узгодженість теоретичних та емпіричних даних.

Будь-яке статистичне дослідження, яке базується на вибірковому обстеженні сукупності, обов'язково передбачає оцінку можливих коливань середньої частоти. Цей показник є ознакою того, наскільки часто аналітичні підмети трапляються в досліджуваних творах.

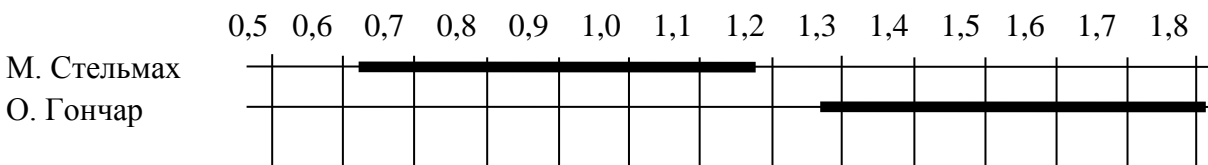
Обчислення міри коливання середньої частоти ми проводили за формулою:

$$\delta_{\bar{x}} = \frac{\delta}{\sqrt{n}}, \text{ де } n = \sum n_i.$$

Отже, якщо порівнювати творчість досліджуваних авторів, то потрібно зауважити, що коливання середньої частоти складеного підмета в Михайла Стельмаха та Олесь Гончара – різні. Зокрема, у Михайла Стельмаха цей показник більший і перебуває в межах від 0,624 до 1,176 (в Олесь Гончара 1,270 – 1,810).

Діаграма 2

**Коливання середньої частоти складеного підмета
у творах М. Стельмаха та О. Гончара**

Щоб охарактеризувати вибірки по складених підметах за допомогою статистичних показників, а також щоб дослідження було більш компактним, побудовано варіаційні ряди, у яких абсолютна частота може приймати різні числові значення – варіанти.

Величина й частота повторення у вибірці, а також кількість варіант у варіаційному ряду сукупно характеризують стабільність уживання аналітичних підметів у вибірці, яка репрезентує їхню генеральну сукупність.

Звичайно, стабільність вимірюють через відносне середнє відхилення, або коефіцієнт варіації. Коефіцієнт варіації (v) обчислюється за формулою:

$$V = \frac{\delta}{\bar{x}}.$$

У нашому дослідженні в Михайла Стельмаха коефіцієнт варіації становить 1,08, а в Олеся Гончара – 0,63. Це ще раз вказує на те, що стабільність уживання складених підметів у творчості Олеся Гончара вища (що нижчий коефіцієнт варіації, то більша стабільність уживання).

Для того щоб отримати точні результати щодо творів досліджуваних авторів, потрібно було б повністю обстежити їхню творчість. Однак суцільне дослідження їхньої творчості – явище майже нездійсненне через величезний обсяг. Тому ми вважали за доцільне проводити вибірки і за результатами їхнього обстеження робили висновки про всю генеральну сукупність аналітичних підметів.

Зупинимося також і на якісних особливостях застосування аналітичних підметів у творчості письменників. Мовні засоби в складних конструкціях підметів, що їх використовують письменники залежно від своєї інтерпретації мовної картини світу, дають нам підстави стверджувати, що кожен із митців застосовує індивідуальну й неповторну специфіку написання творів.

Дослідження двоскладних речень з аналітичними підметами у творах Михайла Стельмаха та Олеся Гончара засвідчило, що значну перевагу в обох авторів посідають складені підмети, які належать до категорії *семантико-неподільних підметів-словосполучень із кількісним значенням*. Наприклад,

– *Сто друзів – це мало, один ворог – це багато!*..(М. Стельмах); *А от тепер, коли аж чотирнадцять держав од нашої молоді країни у нори дряпанули, – страшно не хочеться під бандитську кулю потрапити* (М. Стельмах); *Понад двадцять тисяч гектарів землі в однім господарстві, тридцять тисяч тонкорунних овець бродять отарами по степових відділках – такі тут масштаби, такі простори* (О. Гончар).

Поширеними у творчості обох авторів є також реченнєві моделі *складених субстантивних підметів*, що становлять *сполучення називного відмінка іменника (займенника) та означального займенника «весь» у відповідній формі роду та числа*. Наприклад: *Хотів би, щоб усі вони за одну ніч свинцем втихомирились* (М. Стельмах); – *От усі на небі святі бачать, що переплачую!* – *добрався-таки дядечко до неба та й вийняв з кишені заяложене гаманіло* (М. Стельмах); *Бо всі ми в ці дні тільки тим і живемо, що скоро додому, а там кожного з нас жде любов* (О. Гончар); *Всі фермівські гуртом так і посідали попереду, щоб нічого не пропустити* (О. Гончар).

Типовими для вияву творчої індивідуальності Михайла Стельмаха є *семантико-неподільні підмети-словосполучення особового займенника «ми» з прислівником або збірним числівником*. Наприклад: *Ми удвох насмикали сіна, розстелили його біля стіжка, а тато покрив цю постіль киреєю, тією самою, в якій мене, босого, носив до школи...*; – *Обмінна! – тільки й вимовив дідусь, і тут уже почали реготати ми втрьох: бабуся, мама і я*.

У творчій спадщині Олеся Гончара переважають такі складені підметові конструкції: 1) *семантико-неподільні підмети-словосполучення із значенням вибірковості*: *Одна з овець забентежилась, почала мекати в бік кошари, і льотчик, глянувши туди, помітив, як між куцями кураю стрибає щось схоже на зайченя*; 2) *семантико-неподільні підмети-словосполучення із значенням сумісності (соціативні)*: *Однолітки вони з Іваном, товаришували раніш, гуляв Володька в них на весіллі, а коли перше дитя народилось, сам*

напросився до Віруньки й кумувати Воювали ми з тобою не один день, воювали на совість, ніхто не дорікне; 3) семантико-неподільні підмети-словосполучення особового займенника **вони** з прислівником або збірним числівником: **Обидва вони** – і бритоголовий, і комісар, – не втручаючись у розмову, уважно слухали відповіді Колосовського.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі. Статистичний аналіз частоти вживання аналітичних форм підметів у творах Михайла Стельмаха та Олеся Гончара спрямований на розкриття кількісно-якісних особливостей досліджуваного явища і, зрештою, на виявлення феноменальності, індивідуальності і творчої неповторності майстрів художнього слова.

Результати статистичних розрахунків засвідчили досить виразні розбіжності використання складених форм підметів у текстах Михайла Стельмаха та Олеся Гончара. У творах Олеся Гончара цей показник вищий, ніж у творах Михайла Стельмаха на 2,46 %. Середня частота вживання складених підметів у Михайла Стельмаха становить 0,9 проти 1,54 в Олеся Гончара. Коливання середньої частоти аналітичних підметів у Михайла Стельмаха та Олеся Гончара також різні. Зокрема, у Михайла Стельмаха цей показник більший і перебуває в межах від 0,624 до 1,176. В Олеся Гончара 1,270 – 1,810. Коефіцієнт варіації по аналітичних підметах становить 1,08 у Михайла Стельмаха та 0,63 в Олеся Гончара. Це ще раз указує на те, що стабільність уживання складених підметів у творчості Олеся Гончара вища (що нижчий коефіцієнт варіації, то більша стабільність уживання).

Аналізуючи розмаїту природу аналітичних форм підметів у творах письменників, можна простежити значну перевагу категорії семантико-неподільних підметів-словосполучень із кількісним значенням, а також складених субстантивних підметів, одним із компонентів якого є означальний займенник *весь* у відповідній формі роду й числа.

Усі ці кількісно-якісні параметри є виразними показниками самотутності ідіостилю письменників, оригінального використання лексико-семантичних ресурсів української мови (як літературних, так і уснонародної лексики).

Щодо перспектив подальших розвідок у запропонованому напрямі, то можливими й доцільними є статистичні розвідки щодо кількісно-якісних параметрів аналітичних форм другорядних членів речення у творчості Михайла Стельмаха та Олеся Гончара.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис / І. Р. Вихованець – Київ : Либідь, 1993. – 368 с.
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови: підручник / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – Київ : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с.
3. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект / А. Загнітко. – Донецьк, 2009. – 137 с.
4. Іваницька Н. Л. Кількісно-якісні параметри морфологічних класів слів у повістях Михайла Стельмаха / Н. Л. Іваницька // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. 24. – С. 155–165.
5. Іваницька Н. Л. Статистика в мові і для мови : посібник для аспірантів, магістрантів, науковців-філологів, студентів / Н. Л. Іваницька. – Вінниця, 2008. – 51 с.
6. Іваницька Н. Л. Сучасні теорії категорійної граматики в лінгводидактиці : науково-методичний посібник / Н. Л. Іваницька. – Вінниця : 2009. – 208 с.

7. Коваль Л. М. Підмет аналітичної будови як формально-граматичний параметр ідіостилю Михайла Коцюбинського / Л. М. Коваль // Наукові записки ВДПУ імені М. Коцюбинського. Серія: «Філологія» / Відп. ред. Н. Л. Іваницька. – 2005. – Вип. 7. – С. 199–202.
8. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / Виктор Васильевич Левицкий. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 264 с.
9. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів / В. І. Перебийніс. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2002. – 172 с.
10. Перебийніс В. І. Що дає статистика мовознавцям? / Валентина Ісидорівна Перебийніс // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія: Філологія: збірник наукових праць. – Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2003. – Т. 6, №2. – С. 27–32.
11. Прокопчук Л. В. Синтаксис сучасної української мови : навчальний посібник / Л. В. Прокопчук. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2005. – 99 с.
12. Файфер Н. В. Основні напрями дослідження синтаксису / Н. В. Файфер // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія-Педагогіка-Психологія. – Вип. 25. – 2012. – С. 101–105.
13. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Підручник / К. Ф. Шульжук – Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.
14. Woods An. Statistics in Language Studies / An. Woods, P. Fletcher, Ar. Hughes – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 322 p.

Иваницкая Н., Довгань Т. Использование элементов статистического метода в практике анализа лингвистического текста (на материале аналитических форм подлежащего).

В статье исследованы количественные соотношения частоты употребления аналитических форм подлежащих, а также их качественные особенности в художественных произведениях украинских прозаиков Михаила Стельмаха и Олеса Гончара. На основе количественно-качественного распространения аналитического подлежащего в исследованных текстах определено неповторимость, феноменальность и стилистические особенности индивидуально-авторского вещания писателей. Рассмотрено эффективность, перспективу и целесообразность применения математических методов в лингвистических исследованиях.

Ключевые слова: аналитические формы подлежащего, метод лингвистического исследования, частота употребления, статистика, статистический метод, количественно-качественный параметр, художественный стиль, индивидуально-авторское вещание.

Abstract

Ivanytska N., Dovhan T. The use of the elements of statistical method in the analysis of a linguistic text (on the material of the subject's analytical forms).

Introduction. The mathematical methods of the analysis are widely used by current linguists. These methods help getting valid results for the objective scientific substantiation of linguistic phenomena. The use of statistical methods in Ukrainian linguistics was initiated by V.S. Perebyinis and it needs further implementation and development. Statistical techniques have brought significant advances in the broad-coverage language processing. Statistical methods have made real progress possible on a number of issues that had previously stymied attempts to liberate systems from toy domains; issues that include disambiguation, error correction, and the induction

of the sheer volume of the information requisite for handling unrestricted text. And the sense of progress has generated great enthusiasm for statistical methods in computational linguistics.

Purpose. *The article focuses on the comparative analysis of the frequency of the analytical subject's usage as stylistics characteristics of the author's speech on the material of M. Stelmakh and Oles Honchar's works with the help of the statistical method.*

Methods. *Descriptive method, component analysis method, valency analysis and statistical method were used.*

Results. *In order to provide a statistical study (for the analysis of the stylistic functioning of the compound subject model), some works of writers were chosen for the analysis. The selected samples formed certain intervals between pages. The method of statistical analysis was used for analyzing 2600 samples of sentences with analytical subjects. The article presents theoretical material regarding the nomination «complex form of a sentence part» in the interpretation of various scholars. The study of the phenomenon «analyticity of the subject» is attributed by the authors to the absolute syntagmatics of notional words, which leads to the formation of grammaticalized semantic unities of notional words. The article includes tables and diagrams that reflect the variations of the average frequency of the compound subject and the quantitative ratio of analytical substitutions in the works of writers.*

Originality. *The statistical analysis of the frequency of analytical forms usage in the subtext in the texts proved the specificity of phenomenality, individuality and creative inferiority of writers. The efficiency, perspective and expediency of application of mathematical methods for linguistic researches have been proved.*

Conclusion. *The results of statistical calculations showed quite distinct differences in the use of analytical forms of subjects in the texts of M. Stelmakh and Oles Honchar. The given analysis fragment, based on the statistical methods of research, is supposed to be a model, besides everything else, of using the method of the statistical analysis for research and adequate identification of styles and author's speech for clearly defined linguistic units.*

Key words: *analytical forms of the subject, method of linguistic research, statistics, statistic method, quantitative and qualitative parameter, artistic style, individual and author's speech.*

References

1. Vykhovanets I. R. Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys / I. R. Vykhovanets – Kyiv : Lybid, 1993. – 368 s.
2. Dudyk P. S. Syntaksys ukrainskoi movy: pidruchnyk / P. S. Dudyk, L. V. Prokopchuk. – Kyiv : VTs «Akademiia», 2010. – 384 s.
3. Zahnitko A. Ukrainskyi syntaksys: teoretyko-prykladnyi aspekt / A. Zahnitko. – Donetsk, 2009. – 137 s.
4. Ivanytska N. L. Kilkisno-yakisni parametry morfolohichnykh klasiv sliv u povistiakh Mykhaila Stelmakha / N. L. Ivanytska // Naukovi zapysky VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo). – 2017. – Vyp. 24. – S. 155–165.
5. Ivanytska N. L. Statystyka v movi i dlia movy: posibnyk dlia aspirantiv, mahistrantiv, naukovtsiv-filolohiv, studentiv / N. L. Ivanytska. – Vinnytsia, 2008. – 51 s.
6. Ivanytska N. L. Suchasni teorii katehoriinoi hramatyky v linhvodydaktytsi. Naukovo-metodychnyi posibnyk / N. L. Ivanytska. – Vinnytsia : 2009. – 208 s.
7. Koval L. M. Pidmet analitychnoi budovy yak formalno-hramatychnyi parametr idiostyliu Mykhaila Kotsiubynskoho / L. M. Koval // Naukovi zapysky VDPU imeni M. Kotsiubynskoho. Serii: «Filolohiia» / Vidp. red. N. L. Ivanytska. – 2005. – Vyp. 7. – S. 199–202.

8. Levytskyi V. V. Kvantytatyvnye metody v lynchvystyke / Vyktor Vasylevych Levytskyi. – Vinnytsia : Nova Knyha, 2007. – 264 s.
9. Perebyinis V. I. Statystychni metody dlia lynchvistiv / V. I. Perebyinis. – Vinnytsia : NOVA KNYHA, 2002. – 172 s.
10. Perebyinis V. I. Shcho daie statystyka movoznavtsiam? / Valentyna Isydorivna Perebyinis // Visnyk Kyivskoho lynchvystychnoho universytetu. Serii: Filolohiia: zbirnyk naukovykh prats. – Kyiv : Vydavnychiy tsentr KNLU, 2003. – Т. 6, № 2. – S. 27–32.
11. Prokopchuk L. V. Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy: navchalnyi posibnyk / L. V. Prokopchuk. – Vinnytsia : TOV firma «Planer», 2005. – 99 s.
12. Faifer N. V. Osnovni napriamy doslidzhennia syntaksysu / N. V. Faifer // Naukovyi visnyk kafedry Yunesko KNLU. Serii Filolohiia-Pedahohika-Psykholohiia. – Vyp. 25. –2012. – S. 101–105.
13. Shulzhuk K. F. Syntaksys ukrainskoi movy. Pidruchnyk / K. F. Shulzhuk – Kyiv : Vydavnychiy tsentr «Akademiia», 2004. – 408 s.
14. Woods An. Statistics in Language Studies / An. Woods, P. Fletcher, Ar. Hughes – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 322 p.

*Володимир Мельничайко, Мирослава Криськів
(м. Тернопіль)*

УДК 811.161.2'276.6:34

ЯСКРАВИЙ ВИЯВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ МУЖНОСТІ

У статті розглянуто памфлет Лесі Українки «Голос однієї російської ув'язненої». У ньому висловлено різкий осуд французьких поетів та артистів, які захоплено вітали візит царя Миколи II до Парижа, здійснено змістовний, структурний, мовно-стилістичний аналіз цього гострого викривального твору.

Ключові слова: *памфлет, структура, виражальні засоби, тропи, експресія, стилістичні фігури, контрастність, взаємодія засобів увиразнення.*

Цього літа минає 104 роки відтоді, як перестало битися серце геніальної Лесі Українки, цієї мужньої жінки, яку І. Франко назвав «єдиним мужчиною на всю тогочасну Україну», жінки, яка всупереч невблаганній долі змогла внести свій неоціненний вклад у скарбницю української літератури. Її ми шануємо як непохитну дочку титана Прометей, як автора високохудожніх поезій і драматичних творів. Але талант поетеси був багатограним, їй були доступні й інші стилі та жанри, серед них і гостре публіцистичне слово. Яскравим свідченням цього є стаття «Голос однієї російської ув'язненої», твір, який сама авторка назвала в підзаголовку «маленькою поемою в прозі». На нашу думку, є більше підстав назвати його памфлетом.

Написано статтю з приводу резонансної події міжнародного життя кінця XIX століття – відвідання російським царським подружжям Франції. Це був час, коли прогресивні кола громадськості Росії перебували під враженням недавньої розправи царату над народовольцями (1881 р.) – страти найвидатніших представників організації «Народна